

Cymbały

Choć cymbały były obecne w Polsce już w XVII wieku, w muzyce wiejskiej stały się popularne dopiero w XIX wieku

Najpopularniejszą grupą instrumentów występujących w polskiej muzyce tradycyjnej są chordofony, czyli instrumenty strunowe. Na większości z nich gra się smyczkiem. Cymbały to jednak – podobnie jak [fortepian](#) – chordofon uderzany. W metalowe struny biegnące wzdłuż pudła rezonansowego o kształcie przypominającym trapez uderza się drewnianymi pałeczkami zwanymi *palcatkami*.

Instrument ten występuje w muzyce różnych kręgów kulturowych. Na ziemiach polskich – dokąd przywędrował wraz z muzykami romskimi i żydowskimi – obecny jest co najmniej od XVII wieku. **W muzyce wiejskiej zakorzenił się w wieku XIX. Do upowszechnienia się cymbałów przyczynił się fakt, że – w odróżnieniu od instrumentów o bardziej zaawansowanej konstrukcji, takich jak na przykład [harmonia](#) – mogły one być wykonywane przez rzemieślników ludowych w lokalnych pracowniach stolarskich.**

„Historycy instrumentów muzycznych wskazują, że na ziemiach polskie cymbały wchodziły zarówno od Wschodu, szlakiem karpackim, ale i od strony Bramy Morawskiej, czyli z Zachodu. Warto pamiętać, że i na Śląsku Cieszyńskim, i w Beskidzie Śląskim mniej więcej do okresu międzywojennego były odnotowywane przypadki gry na cymbałach. Często była to zasługa wędrownych kapel cygańskich. Na Kresach grę na cymbałach przejmowano od Żydów” – mówił etnomuzykolog Piotr Dahlig w wywiadzie dla Programu II Polskiego Radia.

W polskiej kulturze tradycyjnej występują dwa rodzaje cymbałów – rzeszowskie i wileńskie. Instrument popularny na Rzeszowszczyźnie i w południowej części Ziemi Lubelskiej ma większe rozmiary i większą siłę [dźwięku](#). Pełni przede wszystkim funkcję harmoniczną i rytmiczną jako składnik ludowych kapel. Na cymbałach wileńskich częściej gra się melodycznie i solistycznie. Instrument ten występuje na Ziemiach Odzyskanych, głównie na obszarze Warmii i Mazur, dokąd po drugiej wojnie światowej przesiedlono wielu Polaków zamieszkujących Wileńszczyznę.

Wielkość pudła rezonansowego instrumentu oraz liczba strun nie są sztywno ustalone. Struny rozpięte wzdłuż pudła tworzą kilkanaście pasm wysokościowych. Struny melodyczne i basowe rozmieszczone są naprzemiennie. Melodyczne dzielone są przez jeden z dwóch długich podstawków w stosunku kwinty. Niedzielone struny basowe opierają się na drugim podstawku, umieszczonym bliżej krawędzi pudła. Cymbały mają zwykle dwa otwory rezonansowe, tworzące ozdobne rozety.

O cymbalistach mówi się, że doskonale potrafią się odnaleźć w każdej sytuacji muzycznej. W zespołach pełnią różne funkcje – uczestniczą w prowadzeniu melodii, wypełniają harmoniczną przestrzeń między głosem melodycznym a basem, a także kształtują warstwę rytmiczną. Wszechstronność instrumentu, a także niepowtarzalna barwa jego długo wybrzmiewających współbrzmień sprawiają, że znakomicie sprawdza się on w grze solowej.

Agnieszka GRZYBOWSKA

Zobacz, jak na cymbałach gra Edward Markocki podczas Festiwalu Wszystkie Mazurki Świata 2011: